

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ МУАССАСАЛАРИДА YOSH BOLALARDA МУСИҚИЙ ТА'ЛИМ КО'НИКМАЛАРИНИ ШАКИЛЛАНТИРИШ

*Navoiy viloyati Karmana tumani
5- DMTT Musiqa o'qituvchisi
Rasulova Dilobar Shermamat qizi*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim bola sog'lom, har tomonlama kamol topib shakllanishini ta'minlaydi, unda o'qishga intilish hissini uyg'otadi, uni muntazam ta'lim olishga tayyorlaydi. Maktabgacha ta'lim bola olti-etti yoshga yetguncha davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya bolalar muassasalarida hamda oilalarda amalga oshiriladi.

ASOSIY QISM

Aqliy va jismoniy rivojlanish - axloqiy poklik, hayotga va san'atga bo'lgan estetik munosabatning uyg'unligi, yaxlit shaxsiyatni shakllantirish uchun zarur shartlardan biridir. Ushbu maqsadga erishishga ko'p jihatdan bolalarning musiqiy madaniyatini rivojlantirish va musiqiy ta'limni to'g'ri tashkil etish ham muhim vositalardan biri ekani ma'lum. Musiqa bola tarbiyasida quyidagi komponentlarni bajaradi:

Musiqa - bu bolani estetik tarbiyalash vositasidir. Estetik tarbiya maktabgacha yoshdagi bolalarning go'zallikni idrok etish, his qilish va tushunish, yaxshi va yomonni farqlash, mustaqil ravishda harakat qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga, shu bilan turli xil badiiy faoliyat turlari bilan shug'ullanishga qaratilgan. Estetik tarbiyaning eng yorqin vositalaridan biri bu musiqa. Uning ushbu muhim funksiyani bajarishi uchun bola umumiy musiqiylikni rivojlantirishi kerak. Bolalarda umumiy musiqiylikning rivojlanishi bilan musiqaga hissiy munosabat paydo bo'ladi, eshitish yaxshilanadi va ijodiy xayol tug'iladi. Bolalarning tajribasi o'ziga xos estetik ranglarni oladi.

Musiqa - bu bolaning axloqiy xususiyatlarini shakllantirish vositasi. Bolaning his-tuyg'ulariga bevosita ta'sir ko'rsatadigan musiqa uning axloqiy xususiyatlarini shakllantiradi. Ba'zan musiqaning ta'siri ishontirish yoki yo'nalishdan ko'ra kuchliroqdir. Bolalarni turli xil hissiy-majoziy asarlar bilan tanishtirish, ularni hamdard bo'lishga chorlaymiz. Musiqiy faoliyat bola shaxsining axloqiy fazilatlarini shakllantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi, kelajakdagi insonning umumiy madaniyatining dastlabki asoslarini yaratadi.

Musiqa - bu aqliy qobiliyatlarni faollashtirish vositasidir. Musiqani idrok etish aqliy jarayonlar bilan chambarchas bog'liq, ya'ni. diqqat, kuzatish, tezkor aql talab qiladi. Bolalar tovushni tinglaydilar, o'xshash va turli xil tovushlarni taqqoslaydilar, ularning ekspressiv ma'nosi bilan tanishadilar, badiiy tasvirlarning xarakterli semantik xususiyatlariga e'tibor beradilar, asarning tuzilishini tushunishga o'rganadilar. Estetik

baholashdagi ushbu birinchi urinishlar kuchli aqliy faoliyatni talab qiladi va o'qituvchi tomonidan boshqarilib boradi.

Musiqqa jismoniy rivojlanish vositasidir. Qo'shiq aytish ovoz apparatini rivojlantiradi, vokal zanjirlarini mustahkamlaydi, nutqni yaxshilaydi (nutq terapevtlari nutqni davolash uchun ishlatadilar) va vokal-eshitish muvofiqlashtirishini rivojlantirishga hissa qo'shadilar. To'g'ri qo'shiq pozitsiyasi nafasni tartibga soladi va chuqurlashtiradi. Musiqalar va harakatlarning o'zaro bog'liqligiga asoslangan ritmdagi mashg'ulotlar bolaning holatini, muvofiqlashuvini yaxshilaydi, yurish va yugurishning ravshanligini rivojlantiradi. Musiqiy asarning dinamikasi va sur'ati harakatlarida tezlikni, kuchlanish darajasini, amplituda va yo'nalishni mos ravishda o'zgartirishni

talab qiladi. Hissiy sezgirlik va rivojlangan musiqiy quloq bolalarga qulay shakllarda yaxshi his-tuyg'ular va harakatlarga javob berishga imkon beradi, aqliy faoliyatni faollashtirishga yordam beradi va harakatlarini doimiy ravishda yaxshilaydi, maktabgacha yoshdagi bolani jismoniy rivojlantiradi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqqa ta'limini musiqiy faoliyat turlari bilan birga olib borish ayniqsa maqsadga muvofiq kelgan bo'lardi. Musiqiy faoliyatning etakchi turlaridan biri tinglash idrokidir. Musiqani tinglash orqali bola o'z tasavvurlari olamida tinglayotgan asarining qiyofasini chizadi, ammo bola o'zi nimani istayotgan bo'lsa, tinglayotgan musiqasida shuni rasmini chizadi.

Musiqiy faoliyatning keyingi turlari - bu bolalar ijodi va bolalarning musiqiy ijodidir. Bunda bolalar ijodi ularning rasqga tushganlarida, qo'shiq kuylaganlarida musiqiy cholg'ularni chalganlarida namoyon bo'lsa, bolalarning musiqiy ijodi ulardan ijodkorlikni, improvizatsion ijodiy namunalarni va yaratuvchanlikni talab etadi.

XULOSA

Xulosa o'rnida yoritib bermoqchi bo'lgan fikrlarim bugungi maktabgacha ta'lim muassasalarida o'tilayotgan va o'rganilayotgan musiqqa ta'limini bolalarga, ularni psixologiyasidan kelib chiqqan holda o'rgatishlik ayniqsa maqsadga muvofiq bo'lar edi. Ta'lim jarayonida bo'ladigan kichik muammolar jumladan bolalarning qo'shiq kuylayotganidagi so'zlarni xato talaffuzi, ritmlarni his etmasligi, umuman musiqaga befarqlik kabilarni chetlab o'tmasdan ularga e'tibor qaratgan to'g'ri yechim topa olish bu albatta pedagogdan yuqori salohiyatni va tadbirkorlikni talab etadi. Zero osmoni musaffo elimizga shunday yuqori malakali va madaniyatli kadrlarning ko'payishi bu eng maqbul yo'l bo'ladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Музыкальное воспитание в детском саду/ mavzu yuzasidan materiallar.
2. Проблемы музыкального воспитания детей дошкольного возраста/ mavzu yuzasidan materiallar
3. Яфальян А.Ф./Учебное пособие для студентов педагогических вузов/Теория и методика музыкального воспитания в начальной школе// Современные наукоемкие технологии. - 2009.
4. Махкамова, Ш. Р. (2020). МУСЦА ИЛМИ ВА ИСЛОМ ДИНИ: ТАЛЛИН МУАММОСИ. Academic research in educational sciences, (3).